

FAKULTETSKANSLIET FÖR SAMHÄLLSVETENSKAP

Fakultetskansliet för samhällsvetenskap

Martin Wiik Johansson

Fakultetssekreterare

031-7863524

martin.wiik.johansson@samfak.gu.se

Utbildningsdepartementet

Göteborgs universitets svar på remiss gällande betänkandet Samhälle mot skolattacker (SOU 2023:28), U2023/02013

Göteborgs universitet vill framföra följande synpunkter på remiss gällande betänkandet Samhälle mot skolattacker (SOU 2023:28):

- Det finns olika grupper som kan behöva definieras och särskiljas när det gäller hot och våld i skolan, elever som betar sig våldsamt men inte har stort våldskapital, de med stort våldskapital och individer som planerar skolattacker. Det är också viktigt att enskilda skolhuvudmän inkluderas i arbetet, då många gymnasieskolor bedrivs i denna form.
- Det är klokt att samordna stöd och expertis för arbetet med att motverka skolattacker, då skolhuvudmän inte rimligtvis kan ha en egen organisation för detta.
- Förslaget om förändringar i lagstiftningen kan anses välmotiverat utifrån utredningens utgångspunkter.
- Regeringen har tillsatt en annan utredare för att se över myndigheters möjlighet att dela information; "Utredningen om förbättrade möjligheter att utbyta information med brottsbekämpande myndigheter" (Ju 2022:03) som liksom SOU 2023:28 fått tilläggsdirektiv tidigt under år 2023. Ju 2022:03 skall redovisas den 31 oktober 2023. En samordning av olika förslag inom individsekretessen, och konsekvensbedömningar av dem, med den utredningen borde därför göras innan några skarpa förslag om ändrad lagstiftning formuleras. Risker är överhängande att lagstiftningen annars blir onödigt komplicerad och svår att använda operativt. Med parallella förslag och åtgärder finns också påtagliga risker att det uppstår brister i sekretesskyddet för den enskilde gentemot staten.
- Frågan om opartiskhet och saklighet hos utredaren i relation till utredningsdirektiven kan vara något problematisk då utredaren själv är chef för den enhet som föreslås få uppdraget att hantera den nya uppgift som utredningen föreslår. Utredaren förslår själv att den egna

enheten skall utökas. Förslagets legitimitet i detta avseende hade varit större om utredaren hade varit någon annan än den som föreslås genomföra åtgärderna.

Detta remissvar från Göteborgs universitet har handlagts av Samhällsvetenskapliga fakulteten. Utbildningsvetenskapliga fakulteten, Statsvetenskapliga institutionen, Psykologiska institutionen och Institutionen för socialt arbete har inbjudits att lämna synpunkter och kommentarer. Synpunkter har inkommit från Utbildningsvetenskapliga fakulteten och Statsvetenskapliga institutionen och redovisas i sin helhet nedan.

Remissvar fastställdes av Kristian Daneback, tillförordnad dekan, vid Samhällsvetenskapliga fakulteten 2023-10-30.

Följande är svar från professor Åke Ingerman, dekan vid Utbildningsvetenskapliga fakulteten, Göteborgs universitet:

Samhällsvetenskapliga fakulteten har bjudit in Utbildningsvetenskapliga fakulteten att inkomma med synpunkter på remissen av betänkande Samhället mot skolattacker. Utbildningsvetenskapliga fakultetens institutioner har inbjudits att inkomma med synpunkter till yttrande. Institutionen för pedagogik och specialpedagogik (IPS) och Institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande (IPKL), via Segerstedtinstitutet, har inkommit med synpunkter.

Båda instanserna är positiva till förslagen, men det finns områden som behöver bearbetas vidare och förtydliganden, inte minst de delar som berör personlig integritet.

I det första svaret lyfts att det finns olika grupper som kan behöva definieras och särskiljas när det gäller hot och våld i skolan, elever som beter sig våldsamt men inte har stort våldskapital, de med stort våldskapital och individer som planerar skolattacker. De påpekar även vikten av att enskilda skolhuvudmän inkluderas i arbetet, då många gymnasieskolor bedrivs i denna form.

I det andra svaret lyfts att det är klokt att samordna stöd och expertis för arbetet med att motverka skolattacker, då skolhuvudmän inte rimligtvis kan ha en egen organisation för detta.

IPS

Vi ser positivt på att det finns centralt stöd att tillgå från CVE vid individärenden, och även till att inte nya samverkansorgan upprättas som särskilt fokuserar på att förhindra skolattacker. Individer som delbetänkandet fokuserar på är individer som planerar att genomföra en skolattack. De två punkter som finns på s. 188 under utredningens förslag i korthet visar på en tydlig koppling till detta fokus och denna grupp.

Vi anser att delbetänkandet även skulle innehålla information om hur denna grupp kan skiljas åt från andra grupper av elever som utpekats i samband med hot och våld i skolan.

Exempelvis kan hot och våld mot skolpersonal utföras av elever i anpassad grundskola.

Även om det finns olika beskrivningar och förklaring, beskrivs denna form av hot och våld ofta som fysiskt och har inte alltid en koppling till en medveten aggressivitet. Ibland beskriver forskare hot och våld från barn i förskola och elever i förskoleklass. De kan bete sig hotfullt och våldsamt dock har de sällan ett stort våldskapital. Dessutom finns hot och våld från (äldre) elever som kan hota och använda sig av fysiskt och mentalt hot och våld och har ett stort våldskapital. Varje grupp individer har sin problembild och problembeskrivningar.

De insatser som beskrivs i kap. 5 i delbetänkandet är inte kopplat till att förebygga, förhindra eller försvåra skolattacker utan berör huvudsaklig hot och våld från elevgrupper som beskrivs ovan. Till exempel, i Arbetsmiljöverket inspektioner av grund- och gymnasieskolor som startade våren 2023 kommer troligtvis information fram om det förebyggande arbete som minskar riskerna för andra former av hot och våld. En myndighet som SPSM (Specialpedagogiska skolmyndigheten) har även mycket kunskap om elever i anpassad grundskolan, deras behov och beteende.

I delbetänkandet (kap. 3) presenteras en genomgång av forskning kring fenomenet skolattacker. I denna lyfts olika faktorer som relateras till skolattacker som att gärningspersonerna vanligtvis genomförde attacken ensam, de kom från olika familjebakgrunder, presterade ofta väl i skolan, inte hade varit utsatta för disciplinära åtgärder från skolan men ofta hade varit utsatta för kränkningar och mobbning, samt att de ofta led av psykisk ohälsa, psykiatrisk problematik, depressioner, självmordstankar och självmordsförsök. Mot bakgrund av problembeskrivningen vore det önskvärt att skolpsykologer och psykiatriker lyfts fram som tydligare resurser när det gäller främjande och förebyggande insatser, samt som samverkansaktörer. I samverkansformer som framhålls i delbetänkandet, som t.ex. SSPF (skola, socialtjänst, polis, fritid), är i regel inte psykiatriker representerade.

Mot bakgrund av forskning som framhåller att personer som begår skolattacker ofta varit utsatta för kränkningar under sin skolgång är, som delbetänkandet också lyfter, skolornas trygghetsarbete mot kränkningar betydelsefullt. Sådant trygghetsarbete gynnas av kontinuitet i skolpersonal och ledning. Utöver att stabil personalsituation gynnar skolans främjande och förebyggande arbete med trygghet, så innebär det även ökade möjligheter för lärare att lära känna sina elever och därmed att kunna fånga upp signaler från elever som skulle kunna utföra skolattacker eller ta del av oro från deras skolkamrater som har fått kännedom om oroväckande beteenden.

En sista kommentar, i delbetänkandet lyfts att grund- och gymnasieskolor med enskilda huvudmän inte finns representerade i kommunala samverkansformer trots att t.ex. ca 30 procent av gymnasieeleverna går i sådana (s. 107). Vi instämmer med delbetänkandet att det är betydelsefullt att även skolor med enskilda huvudmän finns med i samverkan kring frågan.

IPKL

Svaret är strukturerat kring utredningens fyra huvudförslagsområden: (1) Att Centrum mot våldsbejakande extremism (framöver CVE) vid Brottsförebyggande rådet ska stötta kommuner i hanteringen i individärenden där det finns oro för skolattacker; (2) att CVE genom detta uppdrag av kommunerna ska kunna delges personuppgifter och andra känsliga uppgifter kring

de individer som ärendena berör; (3) att det vid CVE därför ska råda sekretess kring dessa ärenden, samt; (4) att CVE ska ha en central roll i att bygga kunskap kring skolattacker och förebyggandet av sådana.

- (1) Att CVE ska stötta kommuner i hanteringen i individärenden där det finns oro för skolattacker

Förslaget är rimligt utifrån den erfarenhet som finns vid CVE av att stötta kommuner när det finns oro kring våldsbejakande extremism, samt det faktum att CVE redan hanterar individärenden kopplade till oro för skolattacker. Det är, likt utredningen lyfter, inte rimligt att varje kommun har en egen organisation och expertis som ska hantera oro kring skolattacker. Att den nationella kontaktytan gentemot kommunerna samordnas på CVE är därför bra och bidrar med ökad tydlighet. Däremot bör utredningens arbete utveckla sitt resonemang om när CVE respektive Polisen ska kontaktas. Det kan finnas goda skäl att kontakta både CVE och Polisen vid oro, men syftena med och tidpunkten för kontakt med respektive part bör tydliggöras i det framtida arbetet.

- (2) Att CVE av kommunerna ska kunna delges personuppgifter och andra känsliga uppgifter kring de individer som ärenden berör

Förslaget i nuvarande form inte är tillräckligt motiverat i förhållande till vilka inskränkningar som förslaget medför på individers integritet. Likt utredningen beskriver i sin genomgång av forskningen på området är hotbedömningar ett centralt verktyg i samband med oro för skolattacker. Hotbedömningar kretsar i sin tur kring beteenden hos riskindivider och inte deras personlighetsprofiler eller bakgrund. Det går att stötta kommunerna i detta arbete genom avidentifierade uppgifter. På det sättet kan kommunerna få stöd i att bedöma beteenden och attityder hos riskindivider, utan att dessa beteenden och attityder kopplas samman med enskild person. Risken för så kallad bakvägsidentifiering förefaller mycket liten då fokus är på unga i lokalsamhällen som CVE:s personal inte kommer i kontakt med i andra situationer. Effektivitetsvinsterna inte är tillräckligt tydligt uttryckta i utredningen i förhållande till de inskränkningar i den personliga integriteten som förslaget medför. Det finns, med tidigare forskning i åtanke, goda skäl att tro att många kommuner kommer kontakta CVE med anledning av att individer uttrycker politiska- eller religiösa åsikter som på intet sätt har en koppling till risk för skolattacker. Att sådana åsikter kopplas samman med enskild person, däribland barn, och samlas hos CVE vore ett allvarligt ingrepp i den personliga integriteten.

- (3) att det vid CVE ska råda sekretess kring individärenden

Förslaget är rimligt ifall att CVE ges tillgång till personuppgifter enligt förslagsområde 2.

- (4) att CVE ska ha en central roll i att bygga kunskap kring skolattacker och förebyggandet av sådana

Förslaget är rimligt och det är viktigt att stödandet av kommuner i individfall kompletteras av bredare kunskapsstärkande insatser.

Följande är svar från professor Marie Demker, Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet:

Utredningen tillsattes i juni 2021 av den socialdemokratiska regeringen men har fått tilläggsdirektiv av den borgerliga regering som tillträdde hösten 2022. Utredningens slutbetänkande var ursprungligen tänkt till den 31 augusti 2023 men tiden har efter tilläggsdirektiven förlängts till den 29 februari 2024. I det aktuella delbetänkandet SOU 2023:28 behandlas framförallt frågan om sekretess i individärenden när olika myndigheter samverkar lokalt kring hot och säkerhet i skolan. I delbetänkandet föreslås också att Centrum mot våldsbejakande extremism (CVE) inom Brottsförebyggande rådet (BRÅ) får ansvar för att utveckla ett bredare stöd som tillgängliggörs för skolorna. Utredare är Jonas Trolle, chef för CVE.

Delbetänkandet använder lejonparten av innehållet till redovisning och beskrivning av vad som gjorts i utredningen, vilka insatser som redan genomförs lokalt i skolor och i kommuner samt forskningsläget avseende skolattacker. Den sammanfattande bilden som ges i delbetänkandet är att de operativa strukturer som krävs redan finns på plats. En övergripande syntes får man förmoda kommer i slutbetänkandet.

Delbetänkandet ger två förslag – att CVE skall samordna arbetet med att utveckla ett s k metodstöd för skolorna men även att ge stöd i individärenden. Och det sistnämnda kräver att individsekretessen också gäller för CVE, vilket i sin tur kräver både ny lagstiftning samt en ändring i lagen om offentlighet och sekretess.

Min bedömning är att förslaget om förändringar i lagstiftningen i och för sig tycks välmotiverat utifrån utredningens utgångspunkter. Regeringen har dock tillsatt en annan utredare (kammarrättspresident Stefan Holgersson) för att se över myndigheters möjlighet att dela information; "Utredningen om förbättrade möjligheter att utbyta information med brottsbekämpande myndigheter" (Ju 2022:03) som liksom den här diskuterade SOU 2023:28 fått tilläggsdirektiv tidigt under år 2023. Ju 2022:03 skall redovisas den 31 oktober i år. En samordning av olika förslag inom individsekretessen, och konsekvensbedömningar av dem, med den utredningen borde därför göras innan några skarpa förslag om ändrad lagstiftning formuleras. Risker är överhängande att lagstiftningen annars blir onödigt komplicerad och svår att använda operativt. Med parallella förslag och åtgärder finns också påtagliga risker att det uppstår brister i sekretesskyddet för den enskilde gentemot staten.

Att utredaren själv är chef för den enhet som föreslås få uppdraget att hantera den nya uppgift som utredningen föreslår strider mot min uppfattning om vikten av utredares opartiskhet och saklighet i relation till utredningsdirektiven. Utredaren förslår själv att den egna enheten skall utökas, visserligen liten skala men ändå. Förslagets legitimitet i detta avseende hade varit större om utredaren hade varit någon annan än den som föreslås genomföra åtgärderna.